

2. ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА І ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

ЕВОЛЮЦІЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ: ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Бобро В.І., здобувач вищої освіти

Савченко А.Л., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Еволюція податкових систем є важливим аспектом економічної історії, що відображає розвиток суспільств, державних структур і економічних відносин. Податкові системи пройшли довгий шлях від примітивних форм оподаткування у стародавніх суспільствах до сучасних складних податкових механізмів, які ми спостерігаємо сьогодні. Розуміння цього процесу допомагає усвідомити, як податки впливали на економічний розвиток та соціальні зміни у різні епохи.

На ранніх етапах розвитку людства податки існували у формі натуральних оброків і повинностей. У стародавньому Єгипті, наприклад, населення зобов'язане було надавати частину свого врожаю як данину фараону. Такі податки були простими і зрозумілими, але їх збір часто супроводжувався значними труднощами через низький рівень адміністративної організації. У Вавилоні кодекс Хаммурапі вже містив положення про податкові збори, що свідчить про певний рівень розвитку податкової системи.

З розвитком державних утворень та ускладненням суспільних відносин податкові системи також зазнавали змін. У Стародавній Греції та Римі з'явилися нові форми оподат-

кування, такі як податки на майно, прибутки та спадщину. У Римській імперії податкова система стала більш організованою і складною, зокрема, були введені податки на землю (анони) та особисті податки (капітації). Це дозволило державі отримувати стабільні доходи для фінансування своїх потреб, таких як утримання армії і будівництво інфраструктури.

Середньовічна Європа стала свідком подальшого розвитку податкових систем. Феодалні держави вводили різні форми податків, що відображали соціальну структуру суспільства. Наприклад, селяни платили податки своїм феодалам у вигляді натуральних продуктів або робочої сили. З часом зростання торгівлі і міського населення призвело до появи нових форм оподаткування, таких як мита і податки на товари. Це, своєю чергою, сприяло розвитку ринкових відносин та економічного зростання.

Епоха Відродження та Раннього Нового часу стала періодом значних змін у податкових системах. Зростання державних апаратів і необхідність фінансування воєн та колоніальних підприємств вимагали ефективніших податкових механізмів. У багатьох країнах Європи почали вводитися прямі податки на доходи, що стали важливим джерелом державних доходів. Наприклад, у Франції в XVII столітті було введено податок на доходи від землі (тайль), що значно збільшило бюджетні надходження.

Промислова революція XVIII-XIX століть суттєво вплинула на податкові системи. Зростання промисловості та урбанізація вимагали нових підходів до оподаткування. У цей період з'являються податки на прибуток підприємств та заробітну плату. В Англії у 1799 році було введено перший податок на доходи, який став основою для подальшого розвитку податкових систем у багатьох країнах. Це дозволило державам отримувати більші доходи для фінансування соціальних програм та інфраструктурних проєктів.

XX століття стало періодом значних змін і модернізації податкових систем. Упровадження прогресивного оподаткування, яке передбачає зростання ставки податку з підвищенням рівня доходів, стало важливим кроком у забезпеченні соціальної справедливості і перерозподілі доходів. Цей підхід дозволив зменшити економічну нерівність та забезпечити фінансування соціальних програм, таких як освіта, охорона здоров'я і соціальний захист.

Після Другої світової війни багато країн світу здійснили реформи своїх податкових систем з метою адаптації до нових економічних реалій. Важливу роль у цьому процесі відігравали міжнародні організації, такі як Міжнародний валютний фонд і Світовий банк, які надавали рекомендації щодо податкової політики і підтримували реформи. Введення податку на додану вартість (ПДВ) стало одним з найважливіших нововведень у податкових системах багатьох країн. ПДВ став важливим джерелом бюджетних доходів, оскільки він охоплює широкий спектр товарів і послуг.

Сучасні податкові системи характеризуються високим рівнем складності та різноманітністю. Вони включають прямі податки на доходи, майно та прибутки, а також непрямі податки, такі як ПДВ, акцизи і мита. Важливим аспектом сучасних податкових систем є їхня інтеграція у глобальну економіку. Це включає вирішення питань уникнення подвійного оподаткування, запобігання ухиленню від сплати податків та боротьбу з незаконними фінансовими потоками.

Однією з сучасних тенденцій у розвитку податкових систем є посилення уваги до екологічного оподаткування. Зростання усвідомлення екологічних проблем та зміни клімату спонукали багато країн до впровадження податків на викиди парникових газів та забруднення навколишнього середовища. Такі податки сприяють зменшенню екологічного навантаження і стимулюють розвиток екологічно чистих технологій.

Цифрова трансформація економіки також впливає на податкові системи. Зростання електронної комерції та цифрових послуг викликає необхідність адаптації податкового законодавства до нових умов. Це включає впровадження податків на цифрові послуги, таких як Google Tax, та розробку міжнародних стандартів оподаткування цифрової економіки. Важливим питанням у цьому контексті є забезпечення справедливого розподілу податкових надходжень між країнами, де знаходяться споживачі цифрових послуг, та країнами, де зареєстровані компанії.

Сучасні податкові системи також стикаються з викликами глобалізації та міжнародної конкуренції. Зростаюча мобільність капіталу та праці вимагає від держав більш гнучких підходів до податкової політики. Країни намагаються приваблювати інвесторів шляхом зниження податкових ставок та надання податкових пільг, що може призвести до «гонки на дно» у податковій сфері. Водночас міжнародні організації, такі як Організація економічного співробітництва і розвитку, працюють над розробкою глобальних стандартів оподаткування, що сприяють справедливій конкуренції та запобігають ухиленню від сплати податків.

Отже, еволюція податкових систем відображає складний процес адаптації суспільств до нових економічних, соціальних і технологічних умов. Податкові системи пройшли довгий шлях від простих натуральних оброків до складних механізмів оподаткування, що забезпечують фінансування державних потреб та сприяють економічному розвитку. Сучасні тенденції у розвитку податкових систем включають посилення уваги до екологічного оподаткування, адаптацію до цифрової економіки та вирішення викликів глобалізації. Ефективна податкова політика є важливим інструментом для забезпечення стійкого економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної стійкості.